

RESTRUCTURAREA INDUSTRIEI DE PRELUCRARE CHINEZE: IMPERATIVE, STRATEGII ȘI PROVOCĂRI

THE RESTRUCTURING OF CHINESE MANUFACTURING: IMPERATIVES, STRATEGIES AND CHALLENGES

Sarmiza Pencea*

Institutul de Economie Mondială – Academia Română, București, România

Rezumat

În ultimii ani, China s-a angrenat într-un proces complex de reechilibrare economică, ce include trei categorii mari de pachete intercorelate de reforme: reforme adresate reechilibrării cererii, restructurării ofertei și echilibrării dezvoltării țării în plan teritorial. Parte a demersului de restructurare a ofertei, reforma industriei prelucrătoare este o componentă inevitabilă a transformărilor prin care va trece economia chineză până spre jumătatea secolului actual, de profunzimea și amploarea căreia vor depinde atât succesul tranziției Chinei către stadiul de economie dezvoltată, cât și sănătatea, echilibrul și buna funcționare a piețelor lumii și a economiei mondiale în ansamblul său. Articolul de față demonstrează importanța reformării industriei chineze de prelucrare, schițează tabloul ei actual, cu problemele sale majore, și analizează noua strategie industrială a Chinei, cu specificul, obiectivele și provocările inerente.

Cuvinte-cheie: China, industrie prelucrătoare, reformă structurală, reformă pe partea ofertei, strategie industrială, politică industrială, Made in China 2025

Clasificare JEL: L16, L52, L60, O11, O25, O53, P21

Abstract

In recent years, China has engaged in a complex economic rebalancing process, which includes three large and interrelated categories of reform packages: reforms addressed to rebalancing demand, to restructure supply and to geographically balance the country's development. As part of the supply-side restructuring endeavour, the reform of manufacturing is an unavoidable component of the transformation that the Chinese economy will undergo up to the half of the current century. On its depth and magnitude will depend both the success of China's transition to the status of a developed economy, and the health, balance and well-functioning of world markets and the world economy as a whole. This article demonstrates the importance of reforming Chinese manufacturing, it delineates its current landscape alongside its major issues, and looks at China's new industrial strategy, with its distinctiveness, aims and challenges ahead.

Key words: China, manufacturing, structural reform, supply-side reform, industrial strategy, industrial policy, Made in China 2025

JEL Classification: L16, L52, L60, O11, O25, O53, P21

---

* Autor de contact: dr. Sarmiza Pencea, e-mail: pen_sar@yahoo.com. Articolul este o variantă a unei părți din contribuția autorului la studiul „Reechilibrarea economică a Chinei și implicațiile ei externe. Provocări și oportunități pentru Uniunea Europeană și România”, *PARTEA A 2-A: „Reforma structurală a ofertei chineze de bunuri și servicii”*, coordonator dr. Sarmiza Pencea, Institutul de Economie Mondială, București, 2016.

1. Introducere

China se află într-un moment de răscruce al evoluției sale. Pentru a-și putea continua creșterea în condiții de sustenabilitate, pentru a evita *capcana venitului mediu* și a tranzita cu succes către statutul de economie dezvoltată, ea este acum nevoită să caute cele mai bune soluții pentru restabilirea echilibrelor sale economice fundamentale, interne și externe, sever perturbate de efortul *prinderii din urmă*, astfel încât să poată fi construit un nou model de dezvoltare, cu o altă compoziție a cererii agregate, optimă pentru această etapă.

Economia chineză intră într-o fază a maturității. Cel mai probabil, aceasta va evolua către o variantă a modelului de dezvoltare în care creșterea economică va fi în caracterul *noii normalități*, adică substanțial mai lentă decât până acum, în timp ce rolul cererii, ca motor al creșterii, va marca o schimbare esențială de accent și o recalibrare substanțială dinspre componenta sa externă, spre cea internă. Consumul intern, în special cel al gospodăriilor, va deveni, în timp, principalul motor de creștere, dar o tranziție de succes va presupune un rol încă foarte important al investițiilor – atât publice, cât și private, atât la intern, cât și la extern –, cele de peste mări urmând a avea un rol din ce în ce mai însemnat în susținerea exporturilor, valorificarea superioară a disponibilului de capital și susținerea creșterii economice prin accesarea resurselor (naturale și umane), a piețelor, tehnologiilor, cunoașterii, know-how-ului și culturii antreprenoriale a celorlalte țări.

Din perspectiva ofertei, schimbarea presupune o importantă mutare de accent dinspre țintele cantitative, spre aspectele calitative ale creșterii, implicând o restructurare economică profundă, care dă prioritate dezvoltării activităților puternic aducătoare de valoare adăugată, întemeiate pe cunoaștere, inovație, calificări superioare, tehnologii de vârf, ce generează spor de productivitate, eficiență și competitivitate. Un asemenea parcurs este vital într-o economie care devine din ce în ce mai vizibil incapabilă să mai concureze în industriile aflate pe trepte tehnologic joase – cu activități ce tind să se relocalizeze în alte țări, potrivit avantajului comparativ – și care e forțată să devină competitivă în industriile tehnologiilor de vârf pentru a nu risca să-și rateze tranziția către stadiul de economie dezvoltată, blocându-se pe termen nedefinit în *capcana venitului mediu*.

Tot din perspectiva ofertei, China are de rezolvat dezechilibre majore, industriile sale mature (oțel, cărbune, ciment, aluminiu, sticlă etc.), unele considerate strategice, fiind astăzi victimele modelului de dezvoltare propriu, în care statul a păstrat un rol important în alocare și, în general, în gestionarea economiei până la nivel microeconomic, iar piața liberă funcționează numai parțial, în oaze, în timp ce în segmente importante ale economiei activitatea este încă atent dirijată și controlată de guvern și monopolizată de către companiile publice: ca urmare a suprainvestirii, aceste industrii poartă astăzi dubla povară a excedentelor de capacitate productivă și a supraîndatorării, ambele cu vaste și nefaste consecințe, atât pentru economia națională, cât și pentru cea mondială.

De aceea, reforma structurală pe partea ofertei este o etapă necesară și obligatorie a transformărilor prin care va trece economia chineză, de profunzimea și amploarea ei urmând a depinde atât succesul tranziției chineze, cât și sănătatea, echilibrul și buna funcționare a piețelor lumii și a economiei mondiale în ansamblul său. Industriile mature aflate în situația de a fi reprezentate prin tot mai multe *companii zombi*, care nu au trecut și nu pot trece testul pieței, care

duc povara unor capacități de producție nenecesare și/sau desuete, a unor tehnologii depășite și poluante, a unei productivități în declin, a unei ineficiențe și lipse de competitivitate care le fac inapte de a ieși din strânsoarea creditului, companii care sunt ținute în viață doar prin subvențiile, scutiirile, alocările preferențiale, protecția și deciziile politice ale liderilor locali și/sau de la nivel central, trebuie să fie restructurate radical și rapid, oricât de dureros ar fi procesul, pentru că altfel, ele vor frâna avansul economiei chineze și vor sufoca piețele globale, cu consecințe grave și pentru celelalte economii.

Pe partea ofertei, schimbarea presupune dublarea proceselor restructurării, modernizării, digitizării și informatizării industriale cu un proces sistematic și susținut de dezvoltare a sectorului serviciilor care, deși a luat avânt în ultimii ani, are încă mult de recuperat comparativ cu nevoile de consum și cu nivelurile firești din economiile avansate și chiar și din unele economii emergente. Un sector bine dezvoltat și eficient al serviciilor are de jucat un rol cheie în reșezarea structurii economiei, în ocuparea disponibilului de forță de muncă, în corecția alocării și utilizării resurselor și reglarea altor dezechilibre (poluare, risipă, ineficiență etc.), precum și în dezactivarea mecanismelor economisirii din precauție, astfel încât, pe toate aceste căi, să poată fi generat un consum sporit, care, susținând creșterea, să confere sustenabilitate pe mai departe procesului dezvoltării.

În fine, discuția despre restructurarea ofertei nu ar putea fi completă fără a aborda reforma agriculturii și a mediului rural, un domeniu major și în același timp foarte sensibil al economiei chineze. Major, cel puțin pentru faptul că în China trăiesc 20% din locuitorii lumii, iar pentru hrana acestora țara dispune de numai circa 10% din pământul arabil al globului și de numai aproximativ 6% din rezervele mondiale de apă potabilă. Sensibil, pentru că deși în ultimele câteva decenii de dezvoltare alertă țara a reușit să scoată din sărăcie circa o jumătate de miliard de oameni, deși urbanizarea a avansat, iar acum trăiesc în orașe 56% dintre locuitorii Chinei, mediul rural încă mai găzduiește o mare parte a populației țării, o populație care trăiește și muncește cu mult mai greu decât orașenii, dar dispune de venituri în medie de trei ori mai mici decât aceștia, de un nivel de trai mult inferior și oportunități de educație și realizare personală aproape nule, dacă nu migrează spre orașe. Dar și acest proces este controlat și stăvilat, iar regimul migranților nu este deloc unul de invidiat. Agricultură încă slab dezvoltată, prezența încă limitată a altor activități economice la sate, rețelele de transport și distribuție încă insuficiente în mediul rural, dezechilibrul de dezvoltare dintre sat și oraș, dintre condițiile de muncă și viață ale sătenilor și orașenilor, dintre veniturile lor etc. sunt toate probleme care își cer rezolvarea prin reforme pe partea ofertei.

Procesul reechilibrării economice a Chinei este, în fapt, constituit dintr-o multitudine de procese de reechilibrare și recalibrare derulate pe diferite paliere, în zone diferite ale economiei, dar legate unele de altele în cadrul organismului ei viu, influențându-se și condiționându-se reciproc în grade variabile, fie în relație directă, fie la distanță. Reechilibrarea cererii și reforma structurală a ofertei sunt două fețe, fiecare foarte complexă, ale aceluiași proces: restructurarea ofertei nu poate fi realizată altfel decât în raport cu ceea ce spune piața despre dinamica volumului, structurii, diversității, specificului, calității cererii, iar succesul reechilibrării pe partea cererii depinde în mare măsură de procesele reformatoare din zona ofertei de bunuri și servicii.

În articolul de față ne vom îndrepta atenția asupra unora dintre aspectele ce privesc transformarea industrială a Chinei prin reforma structurală a industriei de prelucrare.

2. Necesitatea reformării industriei de prelucrare în „atelierul lumii”

S-a scurs probabil cel puțin un deceniu de când China a devenit larg cunoscută în lumea întreagă drept „atelierul lumii”, iar începând din anul 2010 chiar statisticile internaționale au confirmat-o drept cel mai mare producător industrial de pe glob. Această poziție este justificată sub aspect pur cantitativ, China fiind în prezent cel mai mare producător și furnizor global a peste 220 de categorii de produse industriale prelucrate, din cele circa 500 de tipuri majore prezente pe piețele internaționale, piețe dominate de produsele din această țară, în unele cazuri prin cote ce se ridică și până la 80% din capacitatea globală de fabricație (Deng Yanqing, 2015; Gerst, 2015). Deși inclusiv sub acest aspect cantitativ trebuie avut în vedere un asterisc mental important cu privire la ponderea încă mare a *comerțului de prelucrare* din această economie, în mod evident, China este considerabil mai puțin îndreptățită la o poziție de vârf la nivel global mai ales din perspectiva calității și structurii producției industriale realizate, a conținutului ei inovativ scăzut, precum și sub aspectul consumului nerațional de resurse și al consecințelor severe induse mediului prin extraordinara expansiune a sectorului de prelucrare industrială. De aceea, în timp, sigla *Made in China*, devenită foarte prezentă și cunoscută pretutindeni, a început să capete o conotație negativă, fiind asociată în mentalul colectiv al numeroșilor consumatori străini cu ideea de mărfuri copiate, ieftine și de slabă calitate.

Pe de altă parte, și alte forțe generează presiuni asupra sectorului: (i) costurile, inclusiv cele cu forța de muncă, sunt în continuă ascensiune, (ii) concurența altor țări din regiune, cu avantaje competitive devenite superioare celor ale Chinei, ajunge să fie tot mai fermă, chiar în vreme ce (iii) pe piața mondială cererea este în contracție și, în consecință, (iv) exportul este în declin, iar (v) industriile care nu mai pot fi competitive tind să se relocalizeze, fie în regiuni mai slab dezvoltate ale Chinei, sau în țări vecine, fie chiar înapoi, în zonele din care acestea au fost inițial transferate către China (re-relocalizare) (vi). În timp ce pe segmentele de piață internațională ale industriilor mature, bazate pe competitivitatea de cost – pe care China s-a afirmat și pe care le-a dominat ferm – presiunea competitivă din partea altor țări în dezvoltare crește tot mai mult, pe segmentele în ascensiune ale bunurilor și serviciilor bazate pe înalte tehnologii, către care China este în mod natural împinsă de către forțele pieței în această etapă a dezvoltării ei, economia chineză nu poate încă face față competiției cu țările dezvoltate, care domină aceste zone ale pieței globale. Ca atare, strânsă în cleștele acestor două mari forțe opuse, economia chineză riscă să se blocheze în ceea ce se numește *capcana venitului mediu* – un nivel mediu al veniturilor populației la care economia nu mai poate concura nici pe piețele tradiționale ale produselor ieftine, din cauza costurilor sale crescute, dar nici pe piețele noi, unde nu a avansat tehnologic suficient de mult pentru a putea livra mărfuri cu valoare adăugată ridicată, apte să suporte salarii mari rămânând competitive. Odată ce economia ajunge într-o asemenea capcană (de regulă atunci când PIB/locuitor se află undeva în intervalul 10.000-15.000 USD), creșterea economică poate lua forma literei L, cu o perioadă de prăbușire brutală, urmată de una, nedefinit de lungă, de stagnare, pe nivelul mult inferior pe care s-a stabilizat.

China se apropie de momentul în care riscă să întâmpine o asemenea situație. De aceea, industria de prelucrare, esențială pentru susținerea dezvoltării ei, necesită măsuri rapide și ferme de

reformă, reechilibrare și adaptare la realitatea *noii normalități* a economiei chineze și a evoluțiilor de pe piețele globale, pe baza cărora să se poată reactiva creșterea economică în condiții de sustenabilitate pe termen lung.

Problema fundamentală pe care o întâmpină în prezent China este simplu de formulat: țara se clasează printre celelalte economii ale lumii fie pe primul loc, după PIB total calculat la PPP¹, fie pe locul doi după SUA, dacă ierarhizarea ține cont de PIB la prețuri curente. Însă, dacă avem în vedere PIB/locuitor, ea este încă mult sub nivelul țărilor dezvoltate și, în particular, încă foarte mult sub cel din SUA, deși a făcut progrese. Dacă acceptăm legătura directă dintre evoluția PIB și nivelul de trai, pe de o parte, și dintre evoluția PIB și cea a productivității muncii, pe de altă parte, rezultă că, ceea ce are China de făcut în continuare este, în principiu, să îngusteze pe cât posibil mai mult, ecartul față de SUA în ceea ce privește PIB (PPP)/locuitor (Ross, 2015).

O privire către evoluțiile din ultimele decenii, produse în zona ierarhică superioară a economiei globale în privința raporturilor dintre PIB/locuitor (la PPP) al primelor 12 celor mai mari economii ale lumii, față de nivelul din SUA, poate fi extrem de relevantă. Tabelul 1, care ne prezintă această comparație, pune în evidență care sunt țările de la vârful ierarhiei globale care au reușit să îngusteze decalajul de dezvoltare față de SUA după 1980 și care, dimpotrivă, chiar s-au îndepărtat de Statele Unite din acest punct de vedere. Ceea ce se constată, în primul rând, este faptul frapant că cele mai multe dintre aceste țări, fie puternic dezvoltate, fie emergente, dar clasate între primele 12 din lume după PIB nominal, s-au îndepărtat de nivelul de referință (PIB/locuitor, la PPP, în Statele Unite), decalajul acestora față de SUA crescând după 1980: Italia a pierdut aproape 20 de p.p.², Franța și Canada în jur de 12 p.p. fiecare, Brazilia peste 10 p.p., Germania și India între 5-7 p.p., iar Marea Britanie ușor peste 1 p.p.

Singurele două țări³ care au reușit în mod clar să îngusteze ecartul de dezvoltare față de SUA în intervalul 1980-2015 au fost (i) Coreea de Sud – care, pornind de la o bază mai mare decât China, a adăugat 48 p.p. la PIB (PPP)/locuitor, ajungând astfel la 65,4% din nivelul Statelor Unite – și (ii) China, care a adăugat, și ea, aproape 23 de p.p. (dar cumva „mai prețioase” dacă avem în vedere la ce populație uriașă se raportează indicatorul în această țară), făcând astfel saltul de la numai 2% din nivelul american în 1980, la 25,3% din acest nivel în anul 2015. Deși atât în sine, cât și comparativ cu performanța altor state sub acest aspect, China a reușit pe parcursul celor 35 de ani un progres impresionant în efortul de a închide prăpastia ce o desparte de nivelul de trai din SUA, ea se află încă abia la un sfert din nivelul de dezvoltare atins de Statele Unite și, evident, mai are încă mult de recuperat comparativ cu acestea.

---

¹ PPP = Purchasing Power Parity / Paritatea Puterii de Cumpărare.

² p.p. = puncte procentuale.

³ Progresul Japoniei este insignifiant (+0,3 p.p.); datele despre Rusia nu asigură comparabilitatea.

Tabelul 1: Evoluția PIB/locuitor în cele mai mari 12 economii ale lumii comparativ cu SUA, în 1980-2015 (în % și p.p.)

Poziția în ierarhia globală (după PIB la prețuri curente)	Poziția în ierarhia globală (după PIB la PPP)	ȚARA	1980 PIB (PPP)/loc. vs. PIB (PPP)/loc. în SUA (%)	2015 PIB (PPP)/loc. vs. PIB (PPP)/loc. în SUA (%)	Modificări 2015 vs. 1980 (p.p.)
1.	2.	SUA	100,0	100,0	0,0
2.	1.	China	2,4	25,3	+22,9
3.	4.	Japonia	67,9	68,2	+0,3
4.	5.	Germania	89,3	84,0	-5,3
5.	9.	Marea Britanie	69,4	68,2	-1,2
6.	10.	Franța	85,6	73,8	-11,8
7.	3.	India	4,4	11,0	-6,6
8.	12.	Italia	83,8	63,9	-19,9
9.	7.	Brazilia	38,2	28,0	-10,2
10.	15.	Canada	93,3	81,2	-12,1
11.	13.	Coreea de Sud	17,4	65,4	+48,0
12.	6.	Rusia	42,0*	46,5	+4,5

Notă: *1992, datele pentru Rusia/1980 nefiind disponibile.

Sursa: Prelucrări ale autorului pe baza datelor IMF (2016) și The World Bank (2016).

Nu se poate contesta însă faptul că succesul cu adevărat remarcabil în materie de dezvoltare din toată această perioadă de peste trei decenii a fost localizat în Coreea de Sud și în China, în timp ce majoritatea strategiilor din țările dezvoltate – unde accentul a fost plasat pe dezvoltarea serviciilor – pare că au eșuat. Pentru a găsi explicația acestei realități, o privire spre structura economiilor de succes ne relevă, într-adevăr, faptul că ambele țări s-au distins prin accentul sistematic plasat pe dezvoltarea industriei de prelucrare. În timp ce în acest interval China a ajuns cel mai mare producător industrial al lumii, Coreea de Sud a fost, în mod firesc, cu un pas mai înainte, dezvoltând companii-campion, posesoare ale unor nume de marcă ce au devenit branduri majore la nivel global în domeniul de vârf (Samsung, LG, Hyundai, Kia, Lotte etc.). Este demn de remarcat aici, în aceeași ordine de idei, și faptul că economiile care au putut naviga cel mai bine prin anii recente crize economice globale au fost cele cu un sector de prelucrare dezvoltat și puternic (SUA, Japonia, Germania), iar relativ la datele din Tabelul 1, tot aceste țări au fost și cele care au pierdut cel mai puțin, sau chiar au câștigat în raport cu SUA. Potrivit lui John Ross (2015), datele statistice relevă cu claritate faptul că în majoritatea țărilor în care a avut loc reducerea prevalenței sectorului de prelucrare industrială în favoarea celui al serviciilor „...a fost un semn al eșecului economic, nu al succesului.”

Toate acestea ne dau măsura importanței pe care o are un sector puternic și modern al industriei de prelucrare, atât pentru dezvoltarea economică a unei țări, cât și pentru stabilitatea ei economică într-o conjunctură mai nefavorabilă, și justifică totodată atât pentru China, cât și pentru alte economii, dezvoltate sau emergente, un interes special și eforturi continue pentru susținerea dezvoltării și modernizării lui. Pe de altă parte, dezvoltarea sectorului terțiar nu trebuie nicidecum

să fie privită în opoziție cu cea a industriei de prelucrare, care nu implică și nu justifică o lipsă de atenție pentru promovarea serviciilor, ci dimpotrivă.

3. Industria de prelucrare chineză – schiță în câteva tușe

După lansarea programului de reformă și deschidere către exterior (Deng Xiaoping, 1978), în anii 1990, China realiza numai 3% din producția industriei globale de prelucrare exprimată valoric. În prezent, urmare a peste trei decenii de investiții în industrializare, eforturi de atragere a investitorilor străini și derulare a amplului proces de relocalizare industrială dinspre Occident, China a ajuns să realizeze peste 25% din valoarea producției globale a industriei prelucrătoare. Ea a devenit, totodată cel mai mare producător de bunuri industriale al lumii, după ce a depășit SUA în anul 2010. Jumătate dintre produsele industriale majore folosite pe întreg globul sunt fabricate preponderent în această țară, care, pe lângă mari cantități de materii prime – 50% din oțelul, 60% din cimentul, 50% din cărbunele lumii etc. –, realizează și o mare parte din produsele prelucrate mai complexe fabricate anual pe glob: 90% din telefoanele mobile, 80% din aparatele de condiționat aerul, 80% din computere, 60% din televizoarele color, 50% din frigidere, 41% din nave, 28% din autoturisme (EUCCC, 2017). China este cel mai mare producător mondial de nave, de trenuri de mare viteză, calculatoare, semiconductori, panouri fotovoltaice, mașini unelte, produse electrocasnice, textile, confecții, încălțăminte, jucării, fibre chimice, coloranți, îngrășăminte, materiale de construcție, produse ceramice, hârtie, geam plat etc. și cel mai mare constructor de autostrăzi, tuneluri, poduri. Produce 24% din energia lumii. Totodată, depune an de an un număr în creștere rapidă de cereri de brevete (circa 150% din nivelul SUA, în 2015) (Yi Wen, 2016), ceea ce ilustrează în mod grăitor efortul său de a deveni mai inovativă și de a depăși astfel stadiul în care doar a preluat, asimilat și, eventual, a dezvoltat produsele și tehnologiile create în Occident.

Într-adevăr, una dintre cele mai mari probleme ale industriei de prelucrare chineze este nivelul scăzut al inovării și lipsa unor tehnologii autohtone de bază. În prezent, industriile emergente de înaltă tehnologie, considerate de importanță strategică pentru dezvoltarea viitoare a țării, reprezintă abia 10% din total și, deși potențialul este enorm, rămâne încă mult de recuperat până când acest potențial să fie cu adevărat valorificat (Shuyun Zhan, 2016). Până atunci, China se plasează în continuare în partea de jos a lanțurilor globale de fabricație, cu industrii care funcționează exclusiv pe baza tehnologiilor străine, fie că este vorba de firme locale, fie de unități ale unor companii multinaționale. Astfel, spre exemplu, în industria produselor electrocasnice, în care China este cel mai mare producător global, tehnologiile de bază provin preponderent din SUA, Japonia și Coreea de Sud, în industria auto acestea sunt de proveniență germană, americană sau japoneză, iar în industria panourilor fotovoltaice tehnologiile folosite sunt preponderent germane.

Pe ansamblul economiei chineze, intensitatea activităților de cercetare-dezvoltare (CD) la nivel de firmă se situează abia între 33% și 50% din nivelul atins în țările avansate, iar contribuția întreprinderilor mici și mijlocii (IMM) în această sferă este minimală (2% rata intensității CD, la nivel național, în 2013). Cu o capacitate scăzută de inovare și de transformare a reușitelor cercetării științifice în succese comerciale, IMM chineze au fie o durată de viață scurtă, fie, dacă reușesc să reziste pe piață, nu pot accede la treptele superioare ale lanțurilor valorii, rămânând în număr mare

la baza acestora, unde concurează acerb prin preț și sacrifică, deseori, calitatea (EUCCC, 2017). La polul opus, se găsesc companiile de stat, încărcate de privilegii și scutite consistent de responsabilități, adesea cu poziții de monopol, care ar putea avea mijloacele materiale, dar nu au motivația de a se implica în activități intense de CD. De aceea, pentru a schimba acest tablou cât mai rapid și a-și propulsa economia pe o nouă spirală a creșterii, aptă să o înscrie în grupul restrâns al țărilor avansate, China va încerca și mai energic decât până acum să preia cât va putea mai mult din tehnologiile vestice de ultimă oră, folosindu-se în acest scop de trendul internaționalizării companiilor sale industriale. În paralel, va investi și mai mult în propria cercetare, dar conținutul noilor ei strategii și derularea concretă a asaltului ei investițional pe plan extern din ultimii ani relevă foarte limpede intenția de a-și grăbi avansul economic prin accesarea, pe variate căi, a celor mai noi tehnologii deja perfectate în restul lumii.

Un alt aspect important, care devine tot mai mult o insuficiență a industriei de prelucrare chineze, este ponderea încă ridicată a activităților de asamblare pe baza componentelor din import și a complementului acesteia, *comerțul de prelucrare*. Potrivit unor studii ale Băncii Mondiale, însă, ca urmare a asimilării tot mai multor materiale, componente și accesorii de către clusterelor de subfurnizori locali, cota de componente importate în ansamblul exporturilor realizate de China a tins să scadă, astfel încât de la 60%, cât era în medie la mijlocul anilor 1990, aceasta a ajuns în prezent la sub 35%. Fenomenul, oarecum neașteptat în condițiile globalizării⁴, s-a accentuat după intrarea Chinei în Organizația Mondială a Comerțului (OMC) în 2001, astfel încât numai în intervalul 2000-2007 conținutul local al produselor chinezești de export a făcut saltul de la 65%, la 70% (Kee & Tang, 2016; 2017).

Potrivit unor cercetări recente, chiar dacă în prezent economia chineză traversează procesul unei ample transformări structurale, urmând a avansa pe scara tehnologică a activităților industriale și a suporta o reșezare a componenței pe activități a structurii sale industriale în favoarea activităților cu valoare adăugată ridicată, industriile bazate pe costuri joase vor mai putea fi competitive încă pentru o vreme, datorită productivității încă mai mari decât cea a altor țări concurente din regiune (vezi cazul industriei confecțiilor, unde, deși salariul mediu lunar al muncitorilor a crescut cu peste 11% pe an, până spre 450 USD, China și-a sporit totuși în paralel și cota de piață internațională, de la 42,6% în 2011, la 43,1% în 2014) (Markus & Marro, 2015). Aceste industrii vor resimți, însă, tot mai acut presiunea de a se încadra în trendul relocalizărilor către alte regiuni din țară și/sau către alte țări din zonă – precum Vietnam, Myanmar, Indonezia, India, Thailanda, Filipine etc. sau chiar unele țări africane –, unde costurile sunt mai mici. Deng Yanqing (2015) apreciază totuși că atâta timp cât China va rămâne în centrul rețelelor și lanțurilor de fabricație ce alcătuiesc *Fabrica Asia*, acest fapt nu va reuși să aibă un impact negativ semnificativ asupra economiei chineze.

Industria de prelucrare chineză este aproape integral în proprietate privată, locală sau străină, ceea ce face ca, spre deosebire de sectorul firmelor de stat, să nu poată fi ușor împinsă de către

---

⁴ Reducerea barierelor vamale și avansul TIC din ultimele decenii au determinat firmele să apeleze tot mai mult la importul de inputuri, așa încât tendința generală a fost aceea a diminuării conținutului local al exporturilor. Sub acest aspect China face excepție, conținutul local al exporturilor sale înregistrând o creștere semnificativă atât ca urmare a unui proces intensiv de asimilare în producția autohtonă a tot mai multor inputuri de origine străină, cât și a înlocuirii produselor importate cu similarele lor de origine chineză (mai ales materiale).

politicienii din administrație spre investiții riscante sau neprofitabile. Totodată, aceste industrii, relativ mai libere de ingerințe, nu sunt nici beneficiare de subvenții guvernamentale, ceea ce le face mai mult bine decât rău, pentru că, pe de o parte, nu le distorsionează deciziile de investire, iar, pe de altă parte, le stimulează să fie mai flexibile și mai inovative, pentru a putea face față concurenței la care sunt expuse fără nicio protecție. Ca atare, multe dintre firmele private din industria de prelucrare inovează în mod susținut, fără niciun fel de programe de sprijin sau stimulare inițiate de guvern. Totodată, ele sunt și promotoarele unei modernizări accelerate a propriei activități, investind în automatizare, robotizare, digitizare, pregătirea personalului și în noi metode de organizare și conducere (Economist, 2015). Gradul de robotizare actual în China este mult sub nivelul mediu global (69 roboți/10.000 muncitori) și mai ales sub cel din economiile dezvoltate. Cu 49 de roboți industriali/10.000 muncitori, China este încă departe și de media europeană (83 roboți/10.000 muncitori), dar, mai ales, ea se află la foarte mare distanță de vârfuri precum Coreea de Sud (531 roboți/10.000 muncitori), Japonia (305), Germania (301), Suedia (212), Danemarca (188) sau SUA (170)⁵ (EUCCC, 2017).

Obiectivul Chinei este acela de a-și accelera dotarea în acest cincinal (2016-2020) astfel încât să ajungă la o medie de 150 de roboți/10.000 lucrători în anul 2020 (Fung, 2016).

Rezumând ideile de mai sus, rezultă că, deși a ajuns cel mai mare producător industrial al lumii, deși este larg recunoscută drept „atelierul lumii”, China nu este cu adevărat o putere industrială solidă. Ea reușește să producă aproape 25% din producția industrială a lumii, dar, potrivit argumentației lui Shuyun Zhan (2016), comparativ cu alte țări aflate la un moment dat în culmea ascensiunii lor în ierarhia marilor puteri globale, ea este încă departe de performanța acestora. Astfel, de pildă, industria de prelucrare a Marii Britanii, atunci când aceasta se afla la apogeul puterii sale economice, la mijlocul secolului XIX, reprezenta 60% din cea europeană și 45% din cea mondială, iar industria Statelor Unite, în momentul lor de vârf, la finalul celui de al Doilea Război Mondial, reprezenta 53,4% din industria de prelucrare a lumii. Nu este însă mai puțin adevărat, și merită să ne amintim, că actualul nivel al producției industriale globale – atât în termeni cantitativi, cât și ca diversificare și sofisticare tehnologică –, globalizarea, internaționalizarea producției, progresul tehnic accelerat, noile tehnologii ale informației și comunicării și, în general, avansul economic al tot mai multor țări ale lumii sunt elemente care au schimbat radical contextul global, făcând ca asemenea performanțe să fie mult mai puțin probabile, mai greu obținabile și, probabil, nu neapărat dezirabile.

Pornind de la situația descrisă pe scurt în cele de mai sus și având în vedere ținta permanentă a Chinei de a se apropia și de a se integra în grupul economiilor avansate, în primăvara anului 2015 a fost lansată noua strategie industrială națională, *Made in China 2025 (MC2025)*, care, acceptând realitatea că țara este un producător industrial mare dar insuficient de puternic și că este încă purtătoarea unor vulnerabilități însemnate, își propune să o scoată din actuala ei condiție de „atelier al lumii” și să o ridice la statutul de putere industrială globală. MC2025 vizează atât restructurarea industriilor prezentului, cât și, mai ales, susținerea nașterii și creșterii industriilor viitorului.

---

⁵ Alte exemple remarcabile privind nivelul robotizării: Singapore (398 roboți/10.000 muncitori), Taiwan (190), Belgia (169), Italia (160), Spania (150), Canada (136), dar și Slovenia (110), Republica Cehă (93) sau Slovacia (79) (EUCCC, 2017).

Dacă industria de prelucrare este un domeniu strategic decisiv pe tot parcursul avansului economic al unei țări, nu orice tip de industrie servește însă în mod adecvat dezideratele creșterii și dezvoltării ei economice, în diferite etape evolutive. În cazul particular al Chinei, așa cum se prezintă aceasta în actuala etapă a evoluției sale, industriile întemeiate pe salarii mici și tehnologii simple (textile, încălțăminte, jucării etc.), sau care constau doar în operațiuni de asamblare a componentelor din import⁶, precum în cazul comerțului de prelucrare, nu mai pot asigura o cale strategică de dezvoltare pe mai departe. Ca în orice economie modernă, atunci când și-au epuizat rezervele de progres, industriile acestea⁷ fie sunt eliminate de piață (faliment) nemaifiind competitive – mai rămânând cantonate eventual doar pe segmente foarte îngust specializate, sau de lux, unde valoarea adăugată este mare –, fie sunt transferate către alte țări (relocalizări), aflate pe treptele mai joase ale dezvoltării industriale, unde costurile sunt considerabil mai mici.

Pe de altă parte, activitățile care au potențialul de a propulsa pe termen lung economia chineză sunt, în această etapă, cele întemeiate pe tehnologii de vârf, forță de muncă înalt calificată și inovare, integrate prin internet cu industriile din amonte și aval și cu domeniile înrudite. Din acest motiv, lansarea strategiei *Made in China 2025* a avut loc simultan cu cea a programului *Internet Plus*, care o completează cu accent special pe modernizarea industriilor prelucrătoare mature prin integrarea cu internetul mobil, big data, cloud computing și internetul lucrurilor (*internet of things*). Deși multe dintre industriile vizate de acest program funcționează încă în formule tradiționale, tranziția are șanse bune de a se realiza într-un interval rezonabil de timp, dat fiind faptul că, prin companii de calibru precum Baidu, Tencent, Alibaba și altele, China dispune de capacități puternice, chiar de top în anumite domenii, pentru digitizare și big data.

4. „Made in China 2025” – politica industrială chineză a deceniului 2016-2025

4.1 Un proiect de restructurare, recalibrare și modernizare a industriei chineze de prelucrare

Lansată în mai 2015, strategia *Made in China 2025 (MC2025)* conține un plan de acțiune pe zece ani care urmărește să realizeze o restructurare radicală a industriei de prelucrare, transformând acest sector într-unul competitiv, inovativ, dinamic și eficient, care să asigure transformarea Chinei dintr-un producător industrial gigant într-o reală putere industrială globală, cu competențe incontestabile, de prim rang în sfera industriilor viitorului. Ea a fost elaborată de către Ministerul Industriei și Tehnologiei Informației (MIIT), cu aportul a circa 150 de specialiști care au lucrat timp de doi ani pornind de la modelul strategiei germane „Industry 4.0” și preluând totodată idei din strategiile vizând creșterea competitivității elaborate în SUA, Japonia și Marea Britanie (Gerst, 2015). CM2025 reprezintă doar prima dintre cele trei etape prevăzute a fi necesare pentru ca, până la orizontul anului 2049, la cea de-a 100-a aniversare a republicii, China să fie transformată într-un lider real și recunoscut printre puterile industriale ale lumii.

---

⁶ Vezi, de pildă, produsele iPhone și iPod de la Apple, în care valoarea adăugată de China reprezintă doar 2-4% din valoarea finală, dar și alte produse în care conținutul local este mai ridicat, dar nu se bazează pe inovare locală.

⁷ Industriile mature sunt numite în literatura economică *sunset industries* (industrii aflate în declin), în opoziție cu activitățile care abia se nasc, *sunrise industries* (industrii emergente).

În prezent, SUA încă dețin poziția dominantă în industria prelucrătoare globală, urmate de Germania și Japonia, în timp ce China, Marea Britanie, Franța și Coreea de Sud se află în eșalonul imediat următor. Potrivit ministrului MIIT, Miao Wei, „*China se străduiește să intre în eșalonul secund al industriei prelucrătoare globale în următorul deceniu și să urce spre primul eșalon pe parcursul a trei decenii*” (Deng Yanqing, 2015). Este vorba despre o abordare în trei pași, care are în vedere etape clar predefinite:

- Până în 2025 – China va încheia industrializarea de bază și se va plasa printre marile puteri industriale ale lumii;
- Până în 2035 – industriile de prelucrare chineze vor atinge un nivel intermediar printre marile puteri industriale globale;
- Până în 2049 – poziționarea Chinei drept una dintre puterile majore în industria de prelucrare a Terrei va fi ferm stabilită.

În prima etapă a aplicării strategiei *Made in China 2025*, se va pune accentul pe (a) dezvoltarea industriei prelucrătoare bazate pe inovare, pe ridicarea calității acesteia – transferând atenția și prioritățile dinspre cantitate spre calitate –, pe optimizarea structurii industriale, promovarea industriilor prietenoase cu mediul, încurajarea unor industrii tinere bazate pe tehnologii de vârf și forță de muncă înalt calificată etc., precum și pe (b) modernizarea atotcuprinzătoare a sectorului de prelucrare în ansamblul său, prin creșterea ponderii componentelor realizate local (la 40% până în 2020 și la 70% până în 2025), introducerea pe scară largă a mașinilor unelte cu comandă numerică și a roboților industriali, integrarea tehnologiei informației în toate industriile și în toate fazele proceselor productive. Se prevede totodată reducerea cu câte 30% până în 2020 a costurilor de operare, a ciclurilor de producție și a ratei rebuturilor și majorarea la 50% a acestor reduceri până spre 2025.

Scopul major al strategiei este acela de a crea industrii de prelucrare avansate, care să poată susține dezvoltarea viitoare a Chinei, asigurând saltul ambițios de la „fabricat în China”, la „inovat în China”, de la tehnologii simple și comerț de prelucrare, la tehnologii sofisticate și produse inovative de concepție chineză, cu valoare adăugată ridicată, de la mărfuri chinezești cu renume problematic, la mărci chinezești respectate, bine fixate în conștiința cumpărătorului din lumea întreagă și dorite de acesta.

În mod programatic, MC2025, ca nouă strategie de politică industrială a Chinei pentru următorul deceniu, 2016-2025, și-a stabilit 9 obiective prioritare: (i) creșterea capabilităților în inovare; (ii) ameliorarea calității și a eficienței producției; (iii) integrarea industrializării cu tehnologiile informației și comunicării; (iv) întărirea bazei industriale a țării; (v) cultivarea brandurilor chinezești; (vi) „dezvoltarea verde”, prietenoasă cu mediul; (vii) promovarea unor „străpungeri” în cercetarea din zece industrii emergente selectate; (viii) promovarea serviciilor de afaceri corelate cu industria de prelucrare; (ix) avansul restructurării industriei prelucrătoare și internaționalizarea acesteia. În mod mai concret, unele dintre aceste obiective presupun îndeplinirea unor indicatori, ale căror niveluri sunt precis stipulate, pe mari teme (Markus & Marro, 2015). Astfel:

- **Inovare.** Dublarea cheltuielilor cu cercetarea-dezvoltarea (CD) ca procent din venitul total al firmelor, de la 0,88% în 2013, la 1,68% în 2025, astfel încât să fie încurajate inovarea și efortul de a depune cât mai multe cereri de brevetare valide

(Trentini, 2015). Pe de altă parte, este foarte importantă și problema gradului redus de absorbție a rezultatelor CD de către industrie, care în China este de numai 30%, în timp ce în Occidentul dezvoltat se ridică spre 70%. O rată de conversie atât de redusă este o problemă serioasă, care trebuie rezolvată cu întărirea respectării stricte a drepturilor de proprietate intelectuală, construind mecanismele și canalele prin care noile tehnologii și produse să poată parcurge rapid traseul dinspre laborator către banda de fabricație (China Daily, 2015);

➤ **Calitate și eficiență.** Majorarea cotei de valoare adăugată în industrie cu 4 puncte procentuale față de nivelul acesteia din 2015, ridicând eficiența și calitatea în industria de prelucrare și competitivitatea tehnologică a economiei chineze;

➤ **Fabricație inteligentă.** Mărirea gradului de acces la internetul de mare viteză sau în bandă largă, de la 50% în 2015, la 82% în 2025, cu scopul de a armoniza și integra TIC cu industria prelucrătoare, sporind eficiența și performanța acesteia;

➤ **Dezvoltare verde.** Prioritizarea dezvoltării prietenoase cu mediul prin reducerea consumurilor de energie și a emisiilor de dioxid de carbon. Strategia solicită reducerea cu 34% a consumurilor de energie, cu 40% a emisiilor de dioxid de carbon și cu 41% a consumurilor de apă din industria de prelucrare și totodată stabilește ținta majorării ratei de utilizare a deșeurilor industriale solide, de la 65% în 2015, la 79%, spre anul 2025.

Restructurarea industriei de prelucrare presupune, pe lângă un accent sporit pe măsuri de încurajare a inovării, un efort de reaşezare a structurii sectorului, pe două direcții: (i) rezolvarea excedentelor de capacitate din 19 industrii tradiționale, unele chiar cu importanță strategică (oțel, aluminiu, metale neferoase etc.) fără a genera șomaj ridicat și neliniște socială; și (ii) distanțarea față de industriile tradiționale, bazate pe munca ieftină, și încurajarea prioritară a 10 industrii emergente selectate, considerate industriile viitorului, respectiv:

(1) **Tehnologia informației de nouă generație.** Se subliniază necesitatea de a slăbi dependența Chinei față de tehnologia străină și de a transforma țara într-o putere cibernetică de sine stătătoare;

(2) **Robotică și echipamente cu comandă numerică din gama de vârf.** Se stabilește obiectivul Chinei de a deveni lider în fabricația mașinilor cu comandă numerică și a roboților industriali, pentru a putea dispune de o industrie de prelucrare puternică, inclusiv în situația în care costurile interne cu forța de muncă vor crește substanțial comparativ cu cele din alte țări;

(3) **Avioane și echipamente aerospațiale.** Acest domeniu este unul de prestigiu pentru China și totodată unul important din perspectiva securității naționale. Ca atare, ea se străduiește să devină lider în domeniu, în special în privința tehnologiei sateliților și în fabricația de aparate de zbor (deja se definitivează primele avioane cu reacție, de producție autohtonă);

(4) **Nave maritime de înaltă tehnologie și echipamente pentru inginerie oceanică.** Este un alt domeniu în care China își propune obținerea unei poziții de lider, dată fiind importanța strategică a domeniului atât din perspectiva securității naționale și a căilor de navigație, cât și sub aspectul identificării și exploatarei resurselor marine;

(5) **Echipamente moderne de cale ferată.** În acest domeniu China s-a afirmat deja drept constructor important de rețele de căi ferate și trenuri de mare viteză atât în țară, cât și peste hotare. Intenția este de a menține competitivitatea industriei și de a o valorifica pe cât posibil mai bine prin promovarea unor programe privind construcția unor mari rețele de infrastructură de cale ferată, inclusiv pentru trenuri de mare viteză, în cadrul strategiei OBOR⁸;

(6) **Vehicule ce economisesc energia și/sau sunt propulsate de surse noi de energie.** În această sferă, lupta anti-poluare se combină cu ambiția Chinei de a fi recunoscută la nivel global ca producător de autovehicule, iar perspectivele afirmării acesteia pe acest segment sunt încurajatoare;

(7) **Echipament energetic.** În acest domeniu, în care China deține expertiză și avantaje competitive, obiectivul cheie este eficiența energetică, precum și realizarea de rețele inteligente și dezvoltarea tehnologiilor reclamate de dezvoltarea orașelor inteligente, nepoluate și nepoluante ale viitorului;

(8) **Materiale noi.** Grafenul, materialele compozite și altele asemenea, multe bazate pe resursele uriașe de pământuri rare ale Chinei (peste 80% din rezervele totale ale Terrei) sunt esențiale pentru tehnologiile care vor defini viitorul în electronică, tehnologia informației și comunicațiilor (TIC), industria aerospațială și, foarte probabil, dintr-o pleiadă de alte industrii emergente, sau chiar încă neimaginabile și nenăscute până în prezent, ceea ce justifică interesul major al Chinei pentru acest nou segment de activități ale viitorului;

(9) **Biofarmaceutice și aparatură medicală de înaltă performanță;**

(10) **Mașini și echipamente agricole performante,** bazate pe tehnologii noi.

Totodată, pentru asigurarea succesului, este avut în vedere un suport strategic constând în politici noi de sprijin, în opt zone:

- Crearea unui mediu de piață competitiv și corect;
- Adâncirea reformei sistemelor și mecanismelor din economie;
- Îmbunătățirea politicilor privind susținerea financiară;
- Extinderea nivelului de susținere prin politicile fiscale și de impozitare;
- Perfecționarea sistemelor de pregătire profesională multi-nivel;
- Îmbunătățirea politicilor adresate IMM;
- Deschiderea pe mai departe a sectoarelor industriei de prelucrare față de investițiile străine;
- Îmbunătățirea mecanismelor de organizare și implementare.

Strategia vorbește despre dezideratul ca procesul de transformare structurală să se bazeze pe forțele și instituțiile pieței, pe consolidarea drepturilor de proprietate intelectuală, precum și pe libertatea companiilor de a-și elabora și declara propriile standarde, dar menține un rol semnificativ al statului în asigurarea cadrului general, prin utilizarea instrumentelor financiare și fiscale, susținerea construirii unor centre de inovare (15 până în 2020, 40 până în 2015), precum și prin

---

⁸ OBOR = One Belt, One Road (O Centură, Un Drum) = New Silk Road (Noul Drum al Mătăsii).

sprijinirea companiilor chineze să participe la stabilirea standardelor internaționale din diferitele zone ale industriei de prelucrare (Kennedy, 2015). În opinia Camerei de Comerț a UE în China (EUCCC, 2017), în pofida Declarației lansate în 2013, la cea de a treia Plenară a partidului comunist chinez, prin care se susținea cu fermitate ideea ca forțele pieței să capete un rol decisiv în economie, în realitate, guvernul chinez dovedește în mod repetat intenția ca statul să mențină un rol proeminent în ghidarea mersului economiei chineze, iar strategia *Made in China 2025* reconfirmă această tendință.

Într-adevăr, pare că, în esență, în economia hibridă chineză și această strategie, asemenea majorității celorlalte, va căuta drumul de mijloc între planificare/intervenționism și piață, un drum încă greu de imaginat și confuz sugerat în explicațiile date, inclusiv, de pildă, de cotidianul partidului comunist, care transmite de regulă mesajele lămuritoare ale conducerii politice și de stat: „...implementarea planului *Made in China 2025* va fi orientată spre piață, deși ghidată de guvern, conform notelor⁹.” (China Daily, 2015).

4.2 Ce aduce nou *Made in China 2025* în materia politicii industriale comparativ cu strategia precedentă?

În anul 2006, în timpul mandatului Hu Jintao-Wen Jiabao, a fost lansat Planul pe Termen Mediu și Lung pentru Dezvoltarea Științei și Tehnologiei (MLP)¹⁰, care ar fi urmat să acopere o perioadă de 15 ani, referindu-se numai la domeniul tehnologiilor avansate și având în centru ideea de *inovație indigenă*. De asemenea, MLP identificase *șapte industrii emergente strategice*, considerate vitale pentru tranziția Chinei către stadiul de economie dezvoltată, spre care urma să se îndrepte toată atenția, pentru a fi dezvoltate și promovate cu prioritate. Numai patru dintre acestea au fost preluate și în actuala strategie.

Made in China 2025 marchează o îndepărtare majoră față de abordarea inovației și a modernizării tehnologice în viziunea expusă în cadrul MLP, care propunea drept prioritară dezvoltarea locală a unor tehnologii aflate la frontiera cunoașterii, prin (i) sporirea investițiilor publice și ale industriei în CD; (ii) acumularea de drepturi de proprietate intelectuală; (iii) stabilirea unor standarde tehnice distincte pentru China; și (iv) condiționarea accesului străinilor pe piața chineză de cedarea tehnologiilor lor către această țară.

Noua strategie industrială MC2025 se distinge sub multiple aspecte de MLP, venind cu numeroase îmbunătățiri:

- Se referă la întreg procesul de prelucrare industrială, nu numai la partea de inovare;
- Promovează nu numai industriile emergente avansate tehnologic, ci și modernizarea celor tradiționale și/sau mature;
- Deși statul are încă de jucat un rol important în orientarea și implementarea strategiei, se susține (cel puțin ca intenție declarată) rolul decisiv al mecanismelor pieței;

---

⁹ Guvernul chinez practică sistemul elaborării unor „Note”, prin care indică direcțiile de acțiune sau lămurește în mai mare detaliu cum se aplică anumite strategii, politici, decizii.

¹⁰ MLP = Medium and Long-Term Plan on the Development of Science and Technology (prescurtare uzuală).

- Sunt clar identificate măsurile specifice pentru ameliorarea problemelor legate de *inovație, calitate, fabricație inteligentă, producție „verde”*, sunt stabilite ca referință nivelurile din 2013 și 2015 și sunt fixate, pentru fiecare caz în parte, obiective concrete pentru anii 2020 și 2025. Din acest punct de vedere, strategia se aseamănă destul de mult cu un plan cincinal, doar că ea este prevăzută a se derula timp de un deceniu;
- Prin chiar limbajul documentului, evitarea sintagmei *inovație indigenă*, care apare de numai două ori, și a sintagmei *industrii strategice emergente*¹¹, care apare o singură dată în MC2025, dar erau esențiale în textul MLP, se sugerează o îndepărtare clară față de viziunea administrației precedente, considerată prea limitativă;
- În plus, față de naționalismul și izolaționismul ce transpar din MLP, *Made in China 2025* se inspiră din cele mai bune programe de creștere a competitivității tehnologice ale țărilor avansate (SUA, Japonia, UE) și se bazează pe întărirea cooperării internaționale, în diferite formule, cu acești parteneri, mai ales cu Germania și Japonia;
- Din perspectiva interesului național al Chinei, această strategie pare mai bine concepută, mai bine adaptată nevoilor actuale și viitoare ale economiei și societății chineze și, deși nu va fi ușor de implementat, va fi cu siguranță mai amplă, mai bine coordonată și va apela la o gamă mai largă de instrumente, ceea ce îi va spori atât gradul de flexibilitate și adaptabilitate, cât și, pe cale de consecință, șansele de succes (Kennedy, 2015).

4.3 Provocări asociate politicii industriale asumate prin strategia *Made in China 2025*

Într-o țară cu dimensiunile Chinei, în care multe provincii sunt cu mult mai mari sub aspect teritorial și economic și mai populate decât multe țări ale lumii, asigurarea implementării eficiente în plan local a politicilor elaborate la centru a fost dintotdeauna un demers dificil și presărat cu necunoscute. De multe ori, interesele locale (mai degrabă ale unor lideri, cercuri de interese, sau categorii de cetățeni, decât ale regiunii în sine) intră în conflict cu obiectivele generale ale țării creionate de liderii de la Beijing, fapt care se materializează într-o opoziție surdă a provinciilor față de directivele capitalei. Acest fenomen se poate observa foarte bine atunci când se vorbește, de pildă, despre excedentele de capacitate din anumite industrii, sau despre poluarea excesivă și, în consecință, și despre nevoia de a reduce anumite activități industriale pe aceste temeuri. Acordul de principiu al administrațiilor locale asupra chestiunii vizează orice alte regiuni decât pe cea proprie, întrucât în jurisdicția pe care o administrează liderii locali nu vor șomaj sporit, conflicte sociale, decelerarea PIB sau reducerea încasărilor din taxele locale și nici nu vor să piardă din sursele personale de profit, adesea legate de existența și funcționarea firmelor de stat cu probleme.

În decursul timpului, organismele centrale au emis numeroase directive cu privire la închiderea companiilor de joasă tehnologie, ineficiente și poluante, care uneori contribuie și la excedentul de capacitate productivă al industriei din care fac parte, dar, până în prezent, trioul format din administrațiile locale, băncile de stat finanțatoare și firmele de stat în cauză a reușit de fiecare dată să evite aplicarea unor reforme fundamentale (Eurobiz, 2016). În consecință, politicile

---

¹¹ SEI = Strategic Emerging Industries.

radicale de reformă este de așteptat că vor întâmpina și de această dată o rezistență puternică la implementare, cel puțin în regiunile vizate de măsuri mai severe.

Pe de altă parte, o serie de provocări generate de aplicarea reformelor vor apărea și ca urmare a varietății situațiilor din provinciile Chinei. Există o „Chină veche”, din nordul industrial, supranumit, ca și în SUA, *centura de rugină* (rust belt), unde sunt concentrate mari companii de stat din industriile intrate în declin, mai ales din metalurgie, care sunt împovărate de datorii, marcate de ineficiență, cu angajați numeroși, slab calificați și disperăți să-și păstreze locurile de muncă. Această Chină, care este încă dominată și dependentă de bunăvoința statului, respinge reformele și reglementările ce riscă să ducă la creșterea costurilor, la subțierea marjelor de profit aflate deja la limita falimentului și la explozia șomajului. În aceste regiuni, schimbarea va necesita modificări radicale în structura stimulentei la care răspund oficialii din administrație, în sensul în care ascensiunea lor profesională să fie legată mai degrabă de implementarea acestor reforme și nu ca până acum de atingerea nivelului planificat al PIB și al altor indicatori cantitativi.

Dar există și o Chină foarte diferită, amplasată în zona sudică a teritoriului, care este preponderent orientată către sectorul privat și este comparativ mai eficientă, mai productivă și mai inovativă. Prin unele dintre localitățile sale, cum este spre exemplu orașul Shenzhen, această „Nouă Chină” se apropie de frontiera globală a cunoașterii. Și această Chină modernă este victima intereselor divergente ale liderilor locali și de la centru. În plus, chiar dacă forța de muncă tânără și educată de aici este mai receptivă la reformele economice dorite de liderii din Beijing, și aceasta creează probleme dar de un tip diferit: această populație gândește mai mult la propriul interes, separat de cel al statului, și este mult mai greu de controlat comparativ cu populația mai puțin educată și mai dependentă de stat din provinciile nordice. De aceea, pe măsură ce ponderea și influența tinerilor educați din sud cresc, crește și dorința liderilor de la centru de a controla afacerile lor private și chiar pe întreprinzătorii înșiși. Ca atare, dacă în nordul mai înapoiat și mai vulnerabil vor putea funcționa și măsurile în forță, în sudul emancipat amplificarea influenței centrului va reclama metode mult mai subtile (Stratfor, 2016).

Implementarea strategiei *Made in China 2025* se va lovi și de alte dificultăți. Una deloc neglijabilă din perspectiva informatizării industriei și a interconectărilor necesare pentru realizarea uzinelor și a orașelor inteligente o constituie viteza internetului și securizarea datelor vehiculate, inerent în volume din ce în ce mai mari. Potrivit unui sondaj făcut în 2014 de Camera de Comerț a UE în China (2016), nu mai puțin de 85% dintre companiile interviuate au afirmat că sunt afectate de viteza mică a internetului, iar 70% dintre ele au apreciat că mediul internet din China s-a deteriorat în timp (Domingues, 2015). Totodată, există o mare rețineră a partenerilor Chinei în ceea ce privește securitatea datelor în acest mediu: „*Cel mai mare pericol în privința cooperării cu China îl constituie pierderea în China a datelor sensibile. Controlul statului asupra datelor și utilizarea acestuia ca instrument de politică industrială protecționistă distrug fundamentele unei activități comune. În asemenea condiții, schimbul de informații cu partenerii chinezi și cu subfurnizorii este efectiv de neconceput.*” (Wubbeke & Conrad, 2015).

Apoi, sunt problemele cunoscute din interiorul sistemului de inovare din China – utilizarea ineficientă a fondurilor, calitatea slabă a managementului, rata scăzută a implementării rezultatelor cercetării în activitatea industrială etc. Cea mai mare provocare din acest punct de vedere o reprezintă însă cea privind capacitatea Chinei de a crea un mediu favorabil și stimulat pentru ca

activitatea de cercetare-dezvoltare autohtonă să înflorească. Totodată, deși strategia prevede – uneori chiar în mare detaliu – sarcini, termene și ținte cuantificabile, aceasta nu pune în discuție care vor fi mecanismele prin care vor fi atinse toate aceste obiective și nici care instituții vor gestiona o schimbare de o asemenea amploare. Lucrurile acestea, pe măsură ce se vor derula, vor reclama probabil și o anumită construcție instituțională.

În plus, deschiderea pe care o presupune trecerea la a Patra Revoluție Industrială va pune cu certitudine mari probleme din perspectiva inerentelor ei implicații politice, iar armonizarea libertății economice presupuse de piață cu rigiditatea mecanismelor statului și partidului este de prezumat că va fi tot mai dificil de realizat.

Deocamdată, ceea ce se întrevede din modul în care este concepută strategia, restul sarcinilor din actualul plan cincinal (2016-2020) și, în general, din viziunea creionată privind obiectivele care se vor urmări prin reformele structurale pe partea ofertei și felul în care se vor implementa acestea, dar mai ales din modul în care se derulează deja unele dintre demersurile subsumate acestor planuri și strategii, ni se indică, dincolo de retorică, opțiunea pentru mai multă intervenție, pentru o mai mare prezență a statului în economie, mai degrabă decât pentru libertatea de manifestare a forțelor pieței și alocarea resurselor în conformitate cu semnalele acesteia. Ori, pentru ca piatra unghiulară a întregului eșafodaj al reformei structurale a ofertei să fie cu adevărat încurajarea inovării, depășirea actualului moment evolutiv – în care China tranzitează dinspre a Doua, spre a Treia Revoluție Industrială – și avansul industriei de prelucrare autohtone pe calea celei de a Patra Revoluții Industriale impun ca piața liberă să joace în mod real rolul decisiv în economie, pentru că inovația nu poate înflori într-un mediu planificat rigid, restrictiv și închis, ci are nevoie de un climat cât mai liber de bariere. Din această perspectivă, raportul între piața liberă și stat este încă o sursă de mari provocări în realizarea cu succes a strategiei.

Dacă va avea succes, implementarea MC2025 va aduce beneficii atât economiei și societății chineze, cât și celei globale: consumatorii de pretutindeni vor putea beneficia de mărfuri mai bune, mai diverse, mai bine adaptate nevoilor lor și chiar mai ieftine; toți cetățenii, atât în China, cât și în restul lumii, vor putea beneficia de un mediu natural mai curat, care să ne protejeze sănătatea; resursele Terrei vor fi mai rațional și mai eficient folosite; mediul de afaceri va putea fi mai ofertant în oportunități, afacerile vor putea lua avânt, iar țările și companiile care vor putea oferi bunurile, tehnologiile și serviciile de care are nevoie China în această perioadă de reformă, restructurare și modernizare, vor putea folosi fereastra de oportunitate astfel deschisă în beneficiul lor (cu condiția, desigur, a unei piețe chineze mai deschise).

Pe de altă parte, un rezultat secundar, dar extrem de important, al implementării cu succes a acestei strategii, va fi întărirea concurenței pe segmentele industriilor de înaltă tehnologie, piețe în cazul cărora China nu reprezintă încă un pericol pentru marii actori – SUA, Japonia, Germania, Marea Britanie, Franța, Coreea de Sud etc. –, dar unde se va putea afirma drept o forță de temut în următoarele două-trei decenii. Ca întotdeauna, însă, concurența va aduce beneficiul potențării energiilor creative și va împinge înainte mersul țărilor respective, al economiei mondiale și al societății umane în ansamblul său.

5. Concluzii

Prin reformele inițiate la sfârșitul anilor '80, în numai câteva decenii, China a reușit un parcurs al *prinderii din urmă* fără egal ca amploare, complexitate și ritm al schimbării. Ea a valorificat atât cunoașterea dobândită din experiența empirică a altor economii, cât și resursele de originalitate ale modelului său de dezvoltare hibrid, care combina pentru prima dată elemente ale funcționării pieței libere cu planificarea și intervenționismul larg al statului în economie.

În efortul său de dezvoltare, această țară a mizat pe *investiții*, valorificând cu prioritate *acumularea internă de capital* generată de *înclinația ridicată spre economisire* și educația confucianistă a *frugalității în consum*, specifice cetățeanului chinez obișnuit. În același timp, China a reușit să valorifice din plin și interesul companiilor străine pentru resursele sale de forță de muncă ieftină și pentru piața sa uriașă, absorbind masiv de peste mări nu numai *capital investițional extern*, ci și cât a putut mai mult din cunoașterea, tehnologiile, bunele practici, know-how-ul managerial și organizațional perfecționate timp de secole în mediul antreprenorial occidental.

În plus, avansul globalizării și structurarea producției industriale internaționale în *rețele și lanțuri globale ale valorii* au favorizat o adevărată explozie a comerțului internațional, care s-a regăsit și în performanțele la *export* ale Chinei ca ultimă verigă integrată acestor lanțuri, responsabilă, cel mai adesea, cu asamblarea, finisajul final și livrarea mărfurilor către consumatorii din lumea întreagă.

Modelul de dezvoltare astfel conturat, întemeiat pe *investiții* și *export*, a permis performanțele deosebite, devenite atât de cunoscute, ale economiei chineze, atât în privința creșterii economice și, în speță, în materia producției industriale, cât și sub aspectul participării la comerțul internațional. În timp, însă, tot acest model a generat și numeroase dezechilibre și asimetrii, care prin gravitatea și amploarea lor îi exprimă deja desuetudinea și-i reclamă înlocuirea. China are nevoie de un nou model de dezvoltare și de reforme complexe pentru reechilibrarea economiei, iar în cadrul acestui demers, deja declanșat, reformele pe partea ofertei și în mod specific restructurarea industrială constituie pietre unghiulare ale reușitei, de care vor depinde în mod hotărâtor evitarea capcanei venitului mediu, sustenabilitatea creșterii economice și succesul tranziției către stadiul de economie puternic dezvoltată, cu nivel de trai ridicat.

O parte însemnată a acestui efort – ghidat prin noua strategie industrială a țării, *MC2025* – va fi legată de dezvoltarea unui număr de industrii noi, bazate pe tehnologii de ultimă oră, ce vor constitui vârful de lance al Chinei în viitoarele sale confruntări concurențiale de pe piețele lumii. În paralel, însă, se va realiza și modernizarea, digitizarea și informatizarea industriilor mature, care vor putea beneficia astfel de influxul de vitalitate adus de avansul înregistrat în domeniile TIC.

Este important să reiterăm faptul că noua strategie industrială a Chinei nu mai pune în centrul său *inovația indigenă*, ca premisă obligatorie a creării economiei bazate pe inovare, ci, în paralel cu susținerea puternică a activității naționale de cercetare, dezvoltare și inovare, *dă prioritate preluării pe toate căile a noutăților tehnologice deja perfectate în restul statelor lumii*, cu scopul evident de a accelera ritmul dezvoltării economice. Ca atare, investițiile externe ale Chinei și procesul de internaționalizare a companiilor sale, inclusiv politica de creare a campionilor naționali,

vor urmări cu prioritate obținerea accesului la noile tehnologii și la resursele de creativitate și inovare ale celorlalte țări.

Totodată, este esențial să reținem și că, în pofida nenumăratelor declarații oficiale în favoarea asigurării unui rol decisiv al forțelor pieței libere, China a continuat și va continua să evolueze în condițiile unei *imixtiuni încă ridicată a statului* în alocare și chiar în managementul curent, până la nivel microeconomic. Acest fapt va continua să altereze cadrul concurențial, atât pe piața internă chineză, cât și pe piețele internaționale, firmele concurente din alte zone ale lumii neputându-se confrunta cu cele chinezești în condiții echitabile.

În fine, ar mai trebui arătat și că, în pofida complexității, a dificultăților, a opoziției și chiar a piedicilor de care se va izbi implementarea acestor reforme, mersul acestora nu va fi stăvilit, ci va continua în forță, pentru că succesul lor este vital atât pentru economia și societatea chineză în ansamblul său, cât și pentru reziliența sistemului și establishment-ului politic actual. În numai câteva decenii China va deveni, cu certitudine, nu numai cea mai mare economie a lumii, ci și o mare putere tehnologică, iar dominația companiilor sale asupra piețelor, inclusiv a celor ale bunurilor și serviciilor sofisticate, intensive în inovație, se va consolida. Pentru ceilalți actori ai piețelor globalizate singura opțiune ce pare a rămâne deschisă este aceea a propriei restructurări și flexibilizării, în pas cu realitățile și evoluțiile contextului conjunctural intern și extern, alocând în mod inteligent, coerent și insistent, fonduri, preocupare și efort pentru avansul propriu în educație, cercetare și inovare. Perdanții vor fi cei care nu vor putea să țină pasul cu dinamica schimbărilor. De aceea, „*Cei care nădăjduiesc să supraviețuiască piețelor globalizate vor trebui să facă ei înșiși tranziția către lumea industriei prelucrătoare inteligente și interconectate.*” (Wubbeke & Conrad, 2015).

Referințe bibliografice

- China Daily (2015). *Made in China 2025 Plan Unveiled*, Xinhua, May 9, disponibil la: http://news.xinhuanet.com/english/2015-05/19/c_134252230.htm.
- Deng Yanqing (2015). *Leaping into the first echelon*, Beijing Review, April 20, disponibil la: http://www.bjreview.com.cn/quotes/txt/2015-04/20/content_683912.htm.
- Domingues, G. (2015). *"Made in China 2025"- the next stage of China's economic rise?*, Deutsche Welle, June 2, disponibil la: <http://www.dw.com/en/made-in-china-2025-the-next-stage-of-chinas-economic-rise/a-18490377>.
- Economist (2015). *Still made in China*, September 12, disponibil la: <http://www.economist.com/news/special-report/21663332-chinese-manufacturing-remains-second-none-still-made-china>.
- EUCCC (2017). *China Manufacturing 2025. Putting industrial policy ahead of market forces/(CM2025)*, EU Chamber of Commerce in China.
- Eurobiz (2016). *Does Made in China 2025 not made by Europeans?* April 1, disponibil la: <http://www.eurobiz.com.cn/does-made-in-china-2025-mean-not-made-by-europeans/>.
- IMF (2016). *World Economic Outlook Database April 2016*, disponibil la: <http://statisticstimes.com/economy/projected-world-gdp-ranking.php>, sau <https://knoema.com/nwnfkne/world-gdp-ranking-2016-data-and-charts-forecast>.
- Fung, W. (2016). *Made in China 2025 affects more than China. It's about the worldwide manufacturing industry*, August 18, disponibil la: <https://www.linkedin.com/pulse/impact-made-china-2025-global-manufacturing-automation-fung>.

- Gerst, M. (2015). *Made in China 2025: Strategic industries and emerging business opportunities*, EU SME Centre, disponibil la: <http://www.eusmecentre.org.cn/article/made-china-2025-strategic-industries-and-emerging-business-opportunities>, accesat octombrie 2016.
- Kee H. L., Tang, H. (2016). *Domestic Value Added in Exports: Theory and Firm Evidence from China*, *World Bank Documents & Reports*, disponibil la: <http://documents.worldbank.org/curated/en/125771468185954603/Domestic-value-added-in-exports-theory-and-firm-evidence-from-china> și *American Economic Review* 2016, 106(6): 1402–1436, disponibil la: http://www.hwtang.com/uploads/3/0/7/2/3072318/dva_kee_tang.pdf.
- Kee H. L., Tang, H. (2017). *How did China Move Up the Global Value Chains?*, *VoxChina*, August 30, file:///C:/Users/Sarmiza/Downloads/VoxChina_How%20did%20China%20Move%20Up%20the%20Global%20Value%20Chains-.pdf.
- Kennedy, S. (2015). *Made in China*, Centre for Strategic & International Studies (CSIS), June, disponibil la: <https://www.csis.org/analysis/made-china-2025>.
- Markus, D., Marro, N. (2015). *"Made in China" now "Made by China": update*, The US-China Business Council, May 27, disponibil la: <https://www.uschina.org/cmi/%E2%80%98made-china%E2%80%99-now-%E2%80%98made-china%E2%80%99-update-may-27-2015>.
- Shuyun Zhan (2016). *Made in China 2025*, Morgan McKinley, April 8, disponibil la: <http://www.morganmckinley.com.cn/en/article/made-china-2025>.
- Stratfor (2016). *The Taming of the two Chinas*, July 7, disponibil la: <https://www.stratfor.com/geopolitical-diary/taming-two-chinas>.
- The World Bank (2016). *World GDP Ranking 2016*, disponibil la <https://data.worldbank.org/data-catalog/GDP-ranking-table>.
- Trentini, M. (2015). *"Made in China 2025" – Chinese industrial ambitions*, The Market Mogul, disponibil la: <http://themarketmogul.com/made-in-china-2025-chinese-industrial-ambitions>, accesat octombrie 2016.
- Yi Wen, (2016). *China's rapid rise from backward agrarian society to industrial powerhouse in just 35 years*, *The Regional Economist*, April, disponibil la: <https://www.stlouisfed.org/publications/regional-economist/april-2016/chinas-rapid-rise-from-backward-agrarian-society-to-industrial-powerhouse-in-just-35-years>.

Vă rugăm să citați acest articol astfel:

Pencea, S. (2017). Restructurarea industriei de prelucrare chineze. Imperative, strategii și provocări. *Revista de Economie Mondială*, 9(3), pp. 20-39
